

KÖZLEMÉNYEK

PÉLY NÉPESSÉGE A 18. SZÁZADBAN

MIHALIK BÉLA VILMOS

1. Bevezető

„...*Vándor nép ez, hajlamos hol ide, hol oda vándorolni*” – írja Bél Mátyás az 1730-as években Heves és Külső Szolnok vármegye tiszai járásának lakóiról (Bél 2001. 157). A Poroszló mezővárostól a Jászságig húzódó poroszlói Tisza-táj községei¹ a 17. század során, majd a Rákóczi-szabadságharc idején több alkalommal is elpusztultak. A lakosság számtalanszor elszéledt, később visszatért, vagy éppen teljesen új népeiséggel cserélődött ki. A kistáj legdélibb községe, Pély is több alkalommal vált pusztává a török hódoltság idején. 1567-ben a hatvani bég pusztította el a szomszédos Heves mezővárossal együtt, 1596-ban Eger ostroma idején ismét elnéptelenedett, de 1621-ban már újra lakott hely. 1682-ben azonban ismét pusztaságként említik, és csak Eger 1687-es visszafoglalása után indult meg benépesülése. Ezt követően már folyamatosan lakott település, noha 1706-ban a rákok pusztításainak következtében a poroszlói Tisza-táj szinte minden községe lakatlan, kivéve Tiszanána és az árvizek által megvédett Pély (Soós 1975. 404–405).

A kistáj községeinek túlnyomó része egyházi birtok volt (egri püspökség és káptalan), kivéve Poroszló egy részét (Károlyi és Orczy családok) és Pélyt (Nyáry család örökösei). A legnagyobb különbség azonban a felekezeti megoszlás volt: Pély katolikus sziget volt a szomszédos református falvak gyűrűjében, hisz még a közvetlen jász szomszédtelepülés, Jászkisér is református volt (egyedül a katolikus jász települések között). A szatmári békekötés után azonban az egri püspökök birtokaikon a reformátusok elűzésével (Sarud 1739, Kisköre 1746, Tiszanána 1771) és egyes puszták katolikusokkal való betelepítésével (Tarnaszentmiklós 1751, Kömlő 1770) kísérelték meg a felekezeti arányokat módosítani. Ebben jelentős szerep jutott a pélyi lakosságnak is, mivel Tarnaszentmiklós első családjai, valamint a kömlői első telepések mintegy negyedrésze a községből származott el. A 18. század végére már jelentős eredményeket könyvelhetett el az egri püspökség – a század elején még szinte szín református régióban a katolikus hívők lettek többségben. Az 1746. évi *canonica visitatio* ugyan református túlsúlyt mutat (55%), de ez az arány aligha tekinthető pontosnak, mert a legtöbb falu esetében csak megközelítő adatokat ad meg, Poroszló esetében pedig szinte bizonyos a

¹ Poroszló, Tiszahalász, Sarud, Tiszanána, Kisköre, Pély, valamint az 1751-ben betelepített Tarnaszentmiklós és az 1770-ben benépesített Kömlő. Bakó Ferenc kutatásai értelmében a természetföldrajzi körülményeknek, történelmi múltuknak és a népi műveltség jellegének következtében sajátos táji, történelmi és kulturális csoportot alkotnak (Bakó 1982. 35, 67).

református lakosság alulregisztráltsága.² Nem nyújt sokkal pontosabb képet a sarudi plébános lelkipásztori működésének területére vonatkozó 1750. évi kimutatás, ráadásul ezek a települések csak részben fedik az általunk vizsgált kistájat. A felekezeti viszonyokat Sarud, Poroszló, Tiszahalász, Tiszanána, Borsodivánka, valamint a Tisza balpartján fekvő Tiszafüred, Tiszaörs és Tiszaszőlős adatai alapján összegezték. A kimutatás szerint 1158 katolikus és 19 705 református élt ezeken a településeken, amely azonban a későbbi adatok ismeretében valószínűtlennek tűnik.³ Ugyanis az 1767. évi egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján a poroszlói Tisza-tájon 2238 katolikus és 5421 református élt 7 községben (Pély, Tarnaszentmiklós, Kisköre, Tiszanána, Poroszló, Sarud, Tiszahalász) és 2 pusztán (Kömlő, Hídvég) (Eszterházy 1997. 12–15). A tiszánai zendülést és Kömlő benépesítését követően a 18. század utolsó évtizedeire az arány megfordult: 5669 katolikus és 3769 református élt 8 községben.⁴

Fő kérdésem tehát arra irányul, hogy a katolikus Pély népességének demográfiai vizsgálata milyen változásokat jelez a 18. századi tarnaszentmiklói és kömlői elköltözések kapcsán, valamint az eredmények összevetése a közeli református Átány alapos demográfiai vizsgálatával (Andorka 1991) adhat-e újabb értelmezési lehetőséget a kistáj felekezeti arányainak megváltozásához.

2. A pélyi anyakönyvek

Pélyen már 1670-es évekből, majd a 17–18. század fordulójáról is van forrás licenciátus működéséről, plébániája azonban csak 1724-ben szerveződött újjá (Molnár 2005. 84; Soós 1985. 253). A pélyi keresztelési anyakönyv 1724-től, a plébánia felállításának évétől maradt fent, az első bejegyzés 1724. július 18-i, ezt követően csupán két bejegyzés maradt fent, egy augusztusból, egy pedig decembertől. 1725 januárjától viszont már rendszeresen vezetik az anyakönyvet. 1726-tól a temetéseket, végül 1727-től az esketéseket is vezetni kezdték. Összesen 2838 keresztelés, 1563 halálest, 464 házasságkötés került feljegyzésre.

Azonban nem csak kezdetük időpontjában, hanem szerkezetükben és forrásértékükben is eltérnek egymástól. A keresztelési anyakönyv kezdetől fogva táblázatos formát követ, külön rovatban közli a dátumot, a keresztelő nevét, az újszülött keresztnévét, a szülők nevét, a keresztszülők nevét és a helyet. Bár a korai időszakban az egyházi besorolás szerint nem volt Pélynek filiája, ennek ellenére többször szerepel hevesvezekényi lakosokra vonatkozó bejegyzés az anyakönyvben, noha formálisan a közeli Hevesvezekény Heves filiája volt. Tarnaszentmiklós esetében 1751-es újjátelepülése után Pély filiája lett. S noha 1757-től külön anyakönyvet vezettek Tarnaszentmiklós lakosai részére, még így is sokáig párhuzamosan bekerültek a tarnaszentmiklói bejegyzések Pély keresztelési anyakönyvébe. További forráskritikai gyanúra ad még okot, hogy 1724-től egészen 1777-ig jól láthatóan egy kéz írása vezette az anyakönyvet, noha

² Magyar Országos Levéltár (MOL) Filmtár 1687 doboz – Egri Érseki Levéltár, Canonica Visitaciones 1746. pag. 143, 149, 160, 164, 166, 170.

³ Egri Érseki Levéltár – Archivum Vetus 474. Rationes Ecclesiae Sarudiensis

⁴ *Heves és Külső-Szolnok megye, a Jászság és a Nagykovács (1773–1808)*. Szerk.: P. Kovács Melinda. Budapest, 1998. (Magyarország Történeti Helységnevtára 12.) 62–63, 66–67, 78–83, 90–93.

időközben a plébánosok viszonylag sűrűn váltották egymást. Ez mindenképpen arra utal, hogy az eredeti pélyi anyakönyvet valamilyen okból átmásolták Sloszárík Tamás harmincéves (1759–1789) plébánossága idején.

A keresztelési anyakönyvvvel egy kötetben az esketési és temetési anyakönyvet ebben az időszakban még folyóírással vezették. A házasságok esetében nehezítette a vizsgálatot, hogy sokáig nem közli a házasulandó felek származási- vagy lakhelyét. Az 1780-as évektől kezdve fokozatosan javul az esketési anyakönyv szerkezete, egyre gyakrabban közli a származási helyet, a menyasszony édesapjának nevét. A halotti anyakönyveknél a halálok jelölésének elmaradása még általános, csak egyes extrém esetekben került feljegyzésre.

A pélyi anyakönyveken kívül számos további, közeli település – főként házassági – anyakönyvét vizsgáltam meg. Ennek egyik célja a családlapok további bővítése volt, másik célja pedig Pély házassági „piacának” minél jobb megismerése, tekintve hogy a pélyi anyakönyv az első évtizedekben nem közölte a származási helyet.

3. Népszégszám, népmozgalmi adatok

A falu népszégszámára vonatkozó első adataink a 16. század közepéről származnak részben magyar, részben török forrásokból (dézsmajegyzékek és adóösszeírások). A 17. századból csak töredékes képünk van, a század első évtizedeiből csupán egy dézsmajegyzék ismert, ezt csak a század utolsó harmadától egészítik ki további adatok, amelyek a 17–18. század fordulójától, de igazán majd a szatmári béke időszakától sűrűsödnek. Ezek természetesen csak a családfőket tüntették fel, esetleg bizonyos korú fiaikat, családtagjaikat. A 18. századból már három évből ismerünk olyan adatot is, amelyek a teljes lakosság számra is adnak információt. A lakosság szám e források alapján a következőképpen alakult a 16–18. század során:

1. Pély népességi adatai (1548–1786)
Population size in Pély (1548–1786)

Év	Forrástípus	Lélekszám
1548	dézsmajegyzék	13 családfő
1549	dézsmajegyzék	25 családó
1550 k.	török defter	18 nő, 4 nőtlen férfi
1556	dézsmajegyzék	21 családfő
1570	török defter	19 családfő
1621	dézsmajegyzék	9 családfő
1678	Wesselényi Pál jobbágysai	7 családfő
1696	portaösszeírás	20 családfő
1711	adóösszeírás	21 családfő
1713	adóösszeírás	19 családfő
1714	adóösszeírás	22 családfő
1715	országos összeírás	22 családfő
1720	országos összeírás	28 családfő
1721	adóösszeírás	21 családfő
1723	adóösszeírás	25 családfő
1725	adóösszeírás	22 családfő
1733	adóösszeírás	27 családfő
1743/1744	adóösszeírás	42 családfő
1746	egyházlátogatás	549 fő
1766	egyházlátogatás	643 fő
1775	adóösszeírás	645 fő
1786	II. József-féle népszámlálás	853 fő

Pély lakossága a 17. század végére teljesen kicserélődött, a 16. század közepének családnévei eltűntek. Az 1621. évi dézsmajegyzék ilyen szempontból egy köztes állapotot rögzített. A 16. század pélyi családjai közül a Bíró, Sipos családok még helyben laktak, de feltűnt az első, mind a mai napig a községben élő Kalmárok őse, Kalmár Albert bírószerelő. A Lónyay, majd a Wesselényi család szolgálatában álló famíliák a hódoltság társadalom egy jól körülhatárolható csoportjába, a magyar földesúri hatalmat képviselő ispánok közé tartozott, amelyből a század utolsó évtizedeire kiemelkedve armális nemességet nyert (Szakály 1997. 180; Orosz 1906. 135).

1678-ban csak a kuruc vezér, Wesselényi Pál elkobzott birtokain élő jobbágyokat írták össze, közöttük már megjelentek a 18. század pélyi családjai (a nem nemes Kalmárok, Töröcsikék stb.). A visszafoglaló háborúk idején rövid időre ismét elpusztult a falu, lakosai valószínűleg a Jászságba húzódtak, hasonlóan a kissevesi magyarokhoz, köztük a nemes Kalmár család akkori fejéhez, Kalmár Jakabhoz, aki 1687-ben a Jászságból tért vissza Hevesre (Petercsák 2001. 131–132). Alighanem többen a korábban védettebb Kissevesről – hasonlóan a Kalmár családhoz – kitelepülnek Pélyre. A 18. század első harmadában az általában 20–25 között mozgó (adózó) családok számát mögött korántsem húzódtott meg állandó lakosság. Egy-egy adóösszeírásból tudható, hogy a migráció milyen földrajzi környezetre terjedt ki.

1720–1723 között például Pélyről egy család Hevesvezekénybe, egy pedig Jászberénybe költözött, míg Pélyre a tiszántúli Nagykörútből érkezett egy család.⁵ 1729-ben Győrkről, Jászdózsáról és Kecskemétről, 1735-ben Tószegről települt be 1-1 család, míg az 1730-as évek elején Zaránkra és Jászládányba távoztak családok.⁶ 1743–1744-ből ismert két Ceglédre távozó család.⁷ Anyakönyvi adatokból azonban ismertek további Hevesről betelepülő családok (Vona, Szécsi, Polyák, Kállai), illetve a pélyi anyakönyvben a megkülönböztetésül szolgáló melléknevek (sülyi, gyöngyösi Kovács családok) is segítenek egy-egy adattal. De az 1746. évi egyházlátogatási jegyzőkönyvből például kiderül, hogy az akkori pélyi sekrestyés, Mártonfi János magyar és román nyelven is tudott, ami erdélyi származásra utalhat.

Alighanem az összességében pozitív migrációs mérleg segítette leginkább, hogy az 1740-es évek derekára már meghaladta a félezer főt a község lakossága. Ekkor következett be a tarnaszentmiklósi kitelepülés. Mivel a két kitelepüléssel (Tarnaszentmiklós, Kömlő) külön alfejezet foglalkozik, itt csak néhány dolgot említenék meg. Az 1746. évi 549 fős lakosság szám a következő húsz esztendőben alig száz fővel emelkedett, 1766-ra 643 főre. Ez szembetűnő adat, tekintve, hogy 1746–1765 között a természetes lélekszámnövekedés 355 fő volt, igaz, a halálozások feltételezhető alulregisztráltsága mellett.

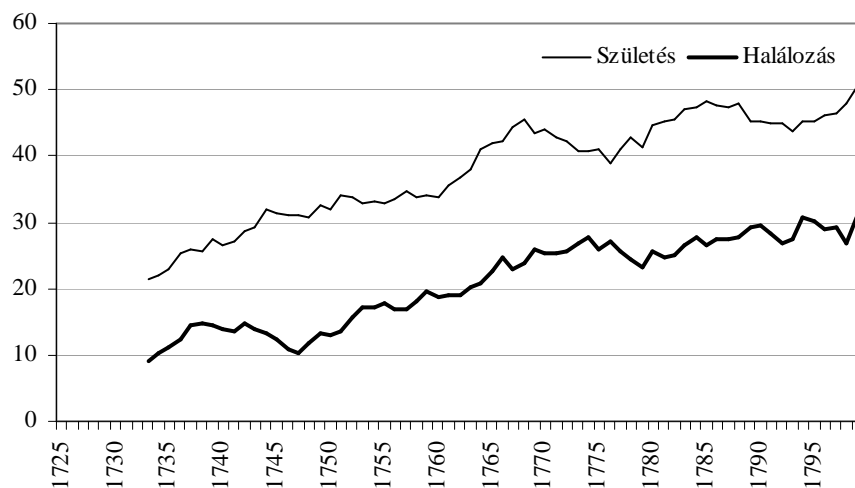
Az 1766 után nem sokkal bekövetkező kömlői elvándorlás hasonló helyzetet teremtett: a következő egy évtizedben a lélekszám stagnált, 1775-ben csak 645 fő volt, a 116 fős természetes növekedés lényegében csak kiegyenlítette a hasonló mértékű elvándorlást. A II. József-féle népszámlálás tíz esztendő múlva azonban már 200 fős lélekszámnövekedést jelez. Ezt fedi a természetes növekedés, ami 1775–1785 között 227 fő volt, miközben az 1760–1770-es évtizedekben újabb családok is érkeztek, többek között Hevesről a Bessenyei, Szécsi és Vona családok újabb ágai mellett például a Bartus, Tércsi, Pádár családok.

Az I. számú ábrán jól látszik, hogy a halálozások száma egyenletesen követi a születéseket, viszonylag nagy különbség van a kettő között. A II. számú ábrán jobban szembejönnek azok az esztendők, amelyekben magasabb volt a halálozások száma.

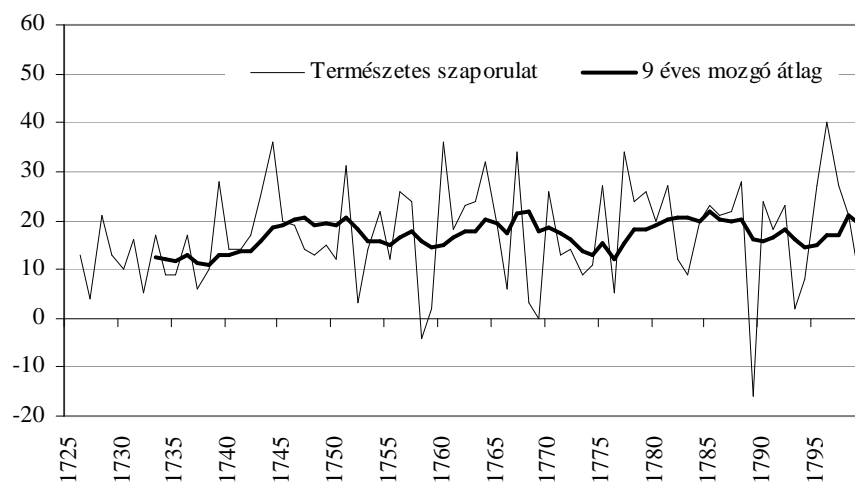
⁵ MOL Filmtár 34536. doboz, 560. számú összeírás pag. 7.

⁶ MOL Filmtár 34536. doboz, 925. számú összeírás fol. 20.

⁷ MOL Filmtár 34555. doboz, 928. számú összeírás fol. 10–11.

I. A születések és halálozások számának 9 éves mozgó átlaga 1726–1799
 Births and deaths, nine year moving averages

II. A természetes szaporulat évenként és 9 éves mozgóátlag szerint 1726–1799
 Natural population growth, annual values and nine year moving averages

Három nagyobb súlypont rajzolódik ki ez alapján a század folyamán. A növekedés először 1758-ban fordult negatív tartományba, de még a következő esztendőben is csupán 2 fő volt a többlet. 1769-ben a halálozások és születések száma kiegyenlítette egymást. A legnagyobb súlypont 1789-ben volt, amikor tizenhatal többen haltak meg, mint születtek.

A természetes szaporulat a század folyamán mindvégig magas szinten mozog, csupán az 1750-, 1770-, 1790-es években tapasztalható csökkenés valamelyest. Az első két csökkenő tendenciájú intervallum véleményem szerint az elköltöző családok részéről kieső, már nem Pélyen született gyermekeknek tudható be. Az 1790-es évek csökkenése egyelőre nyitott kérdés, minden bizonnyal az 1790-es évek nagyobb halandóságú éveit okozzák, feltehetően a csecsemő- és kisgyermek-halandóság növekedése állhat a háttérben.

4. Termékenység

A pélyi lakosság vizsgálata során 72 családlapot állítottam össze az (1722) 1727–1769 közötti időszakra. Mivel az 1760-as években a pélyi leányok átlagosan 17–18 éves korukban kötöttek házasságot, így a 49 éves korig tartó termékenységi vizsgálatot szem előtt tartva a 18. század utolsó harmadában kötött házasságokra nem állítottam össze a családlapokat, hisz ott a teljes termékenységi időszakot nem lehetett volna vizsgálni.

Az eddigi magyarországi vizsgálatokhoz képest a 72 családlap ugyan nem tűnik kiemelkedőnek, ám figyelembe kell venni azt is, hogy az 1727–1769 közötti 245 házassági bejegyzésből 151-ről állapítható meg teljes bizonyossággal a helyben lakás, a fennmaradó 94 esketés részben a filiák (Tarnaszentmiklós, Hevesvezekény) lakosságára vonatkozik, részben pedig olyan exogám házasság, ahol a menyasszony ugyan pélyi származású volt, de az esküvőt követően férje (sok esetben nem meghatározható) lakhelyén éltek. A 151 azonosíthatóan pélyi vonatkozású bejegyzésből viszont számos eset a Kömlőre, Tarnaszentmiklósról elköltözőkre vonatkozik, akiknek ily módon nem vizsgálható teljes mértékben a családlapja (bár mint alább majd bemutatásra kerül, a kömlői telepések esetében igyekeztem minél jobban nyomom követni az eltelepülő házaspárok sorsát).

A 72 családlapba beleszámítottam azt a hat házaspárt is, ahol a feleség nem pélyi származású volt ugyan, de sikerült a házasságot lokalizálni és időpontját megismerni, illetve a feleség születésének időpontja is kideríthető volt (születési bejegyzés, vagy halotti életkorából való visszabecslés). Természetesen a legkorábbi pélyi házasságkötések esetében (kb. 1743–1744-ig bezárólag) is csak a halotti életkor alapján lehetett megadni az édesanyák születési idejét és az egyes születéseknél az életkorát. A legkorábbi családlap 1722. évi, mert noha a pélyi anyakönyv csak másfél esztendővel később indult meg, a Jászapátiban házasságot kötő Kalmár János és Kovács Katalin feltételezhetően első gyermeke már a pélyi anyakönyvezés megindulását követően született meg.

A nem Pélyen házasságot kötők családlapjait nem számítva (tehát így 66 családlap) az 1727–1769 között bizonyíthatóan pélyi származású házasságkötés (151 eset) 43,7%-a volt felhasználható családlapként.

4.1. *Nem nominális elemzések*

Az előzőekben már bemutatott 18. századi pélyi lakosságszám alakulásában a két kitelepülés rövid ideig tartó stagnálást okozott, ám a tarnaszentmiklósi elvándorlást követő két évtized (1751–1769) már önmagában is elég volt egy újabb, jelentős népesség-kibocsátás előkészítésére. Ez – mint utaltam is már rá – részben magyarázható egy feltehetően főként Hevesről Pélyre irányuló pozitív migrációs mérleggel is. Ennek azonban – előfeltevésként is beláthatóan – ki kellett egészülnie egy nagyobb arányú természetes szaporulattal is, ami viszont a korabeli csecsemő- és gyermekhalandósági rátákat tekintetbe véve, az egy házasságra jutó születések nagyobb számát feltételeznél. A 18. század évtizedeit tekintve ez így alakult Pélyen.

2. *Egy házasságra jutó születések száma*
Number of births per marriage

Évtized	Házasság	Születés	1 házasságra jutó születések száma
1727–1739	71	328	4,62
1740–1749	54	315	5,83
1750–1759	63	332	5,27
1760–1769	57	442	7,75
1770–1779	70	425	6,07
1780–1789	67	469	7,00
1790–1799	82	494	6,02
Összesen	464	2805	6,08

Ez kétségtelenül durva arányszám, főleg ha figyelembe vesszük, hogy ebben az esetben számításba kerültek azok a házasságok is, amelyek ugyan Pélyen kötöttek, ám az abból származó gyermekek már nem ott születtek. Így az 1727–1769 közötti, azonosíthatóan pélyiek között kötött 151 házasságra nézve is megvizsgáltam ugyanezt a számot.

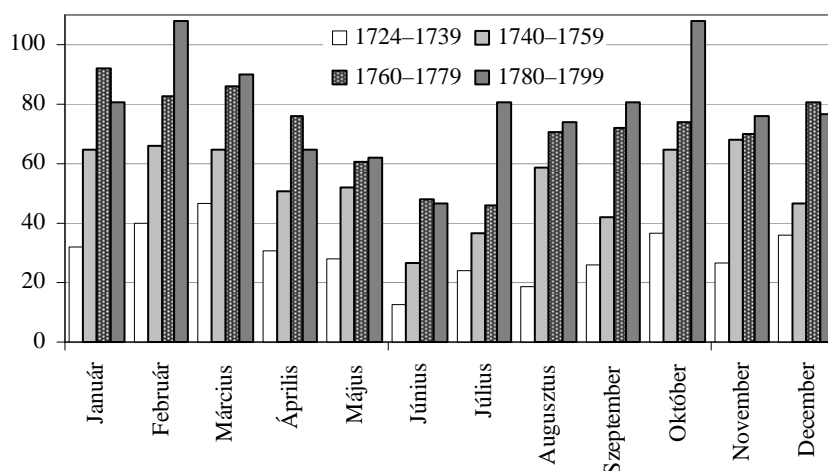
3. *Egy házasságra jutó születések száma (1727–1769)*
Number of births per marriage (1727–1769)

Évtized	Házasság	Születés	1 házasságra jutó születések száma
1727–1739	35	328	9,37
1740–1749	36	315	8,75
1750–1759	41	332	8,10
1760–1769	39	442	11,33
Összesen	151	1089	9,39

Összességében ezek az arányszámok már valamivel közelebb állnak ahhoz a képhez, amit az alább bemutatásra kerülő nominális elemzések során nyertem. Jól látható ugyanakkor a születésszám hirtelen megugrása az 1760-as évtizedben, ami alighanem az új, fentebb említett, Pélyre betelepülő családoknak, illetve a korábbi évtizedek felnö-

vekvő generációinak ekkor kezdődő termékenységű időszakával is magyarázható. Ez a magas arányszám lehet az egyik magyarázata annak, hogy az 1770-ben bekövetkező, nagyarányú kömlői kitelepedést követő egy évtizedes stagnálás után a II. József-féle népszámlálás korára 853-ra nőtt a lakosságszám (1766: 643 fő; 1775: 645 fő).

Megvizsgáltam a születések havi ingadozását is két évtizedes intervallumokban.

III. Születések havi ingadozása
Seasonal distribution of births by period

Jól látható, hogy a február és az október majdnem az egész évszázadra jellemző, kiemelkedő születési számai mellett a május-augusztusi időszak hozta a legkevesebb születést. Éppen ezért szembetűnő a július hónap hirtelen megugró aránya az utolsó vizsgált időszakban, ami októberi fogamzást jelent. Ez esetleg összefüggésben állhat azzal – mint azt majd látni fogjuk –, hogy a század végére egyértelműen a november lett a leginkább népszerű házasságkötési időszak. Ha ezt az összefüggést elfogadjuk, akkor viszont feltételezhető, hogy a század utolsó évtizedeiben az esküvő előtt csak pár héttel álló fiatalok már nem feltétlenül tartották be a házasság előtti együttlétre vonatkozó tiltásokat. Ugyanakkor az októberi fogamzást segíthette elő, hogy ekkor volt a Pély védőszentjéhez, Szent Demeterhez kötődő búcsúnap.

Az október kiemelkedő születésszáma két tényezőre is visszavezethető: egyrészt a farsangi vidámságokkal teli január kevesebb munkával terhelt rövidebb nappalai segíthették elő, másrészt az 1780-as évekig még a novembert kissé meg is előzve ez volt a legnépszerűbb házasságkötési hónap. A június egyértelműen alacsony születésszáma viszont a szeptember kemény, munkával teli, fáradtságos napjaival lehet összefüggésben.

A születések nemek szerinti megoszlása a következőképpen alakult ezekben a két évtizedes időszakokban.

4. Születések nemi megoszlása
Births by sex

	1724–1739	1740–1759	1760–1779	1780–1799	Összesen
Fiú	191	343	442	507	1483
Leány	168	302	424	455	1349
Összesen	359	645	866	962	2832

Minden időszakban több fiú született, ami az általános tendenciának megfelelő. Százalékos megoszlás alapján 100 leány születésre 114, 114, 104 és 111 fiúszületés jut az egyes húszéves periódusokban. Andorka Rudolf a 100 lány – 105 fiú arányt tartja általánosnak, ám kisebb közösségekben ez ingadozhat, ennek alapján a pélyi arányok nagyjából jónak nevezhetők, de a leánygyermekes keresztelése valamelyest azért alulregisztráltak tartható.

További néhány adatot lehetett még nyerni a nem nominális elemzésből. A vizsgált 73 esztendő alatt összesen 7 törvénytelen gyermeket anyakönyveztek Pélyen, ebből 2 az 1750-es, 3 pedig az 1790-es évtizedben született. Az évszázad során összesen 58 gyermeknél jegyezték fel, hogy cigány származású, ami az összes keresztelési bejegyzés (2383 eset) 2%-a, ebből is nagy részük, 47 fő egy családhoz, a Buraiakhoz tartozott. Összesen 27 ikerszülés volt, ebből 19 egynemű, 8 pedig kétnemű ikerpár. Született két hármasiker is, 1781-ben Szabó Orbán és Nagy Katalin két leánya és egy fia, míg 1783-ban Mészáros András és Dragony Ilona két leánya és egy fia. A Mészáros ikrek közül mind a három még aznap meghalt, míg a Szabó ikrek egymást követték egy héten belül.

4.2. Nominális elemzések

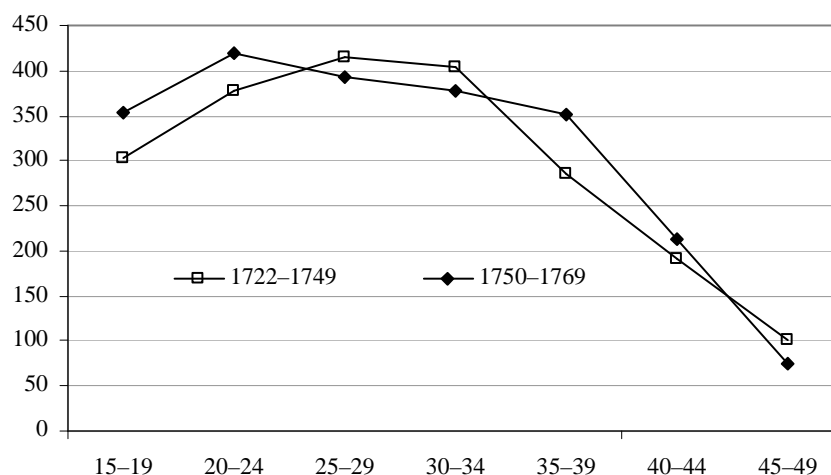
Összesen tehát 72 családlap volt hasznosítható az 1727–1769 közötti időszak termékenységének részletes vizsgálatához. Ezek alapján megvizsgáltam a házas korszpecifikus termékenységi arányszámot, vagyis hogy ezer 15 és 49 év közötti, házasságban élő nőre hány születés jut adott korcsoportban (5 éves időszakokat vizsgálva). Általában külön szokták vizsgálni a 15–19, illetve a 20–24 éves korokban házasságot kötött leányokat, leggyakrabban évtizedes, vagy két évtizedes intervallumokra bontva, de ez ebben az esetben az alacsony esetszámok miatt nem volt célravezető.

5. Házás korszpecifikus termékenységi arányszám
Age-specific marital fertility rates

A házasságkötés ideje	Családlapok száma	A feleség életkora						
		15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49
1722–1749	31	304	378	415	405	285	192	102
1750–1769	41	353	420	393	377	351	214	74

A század első felében még a 25–29 év közötti életkorra esett a legnagyobb termékenység, míg a század közepén ez korábbra húzódott, viszont a nők 30-as éveik végén is még rendkívül termékenynek bizonyultak. Ez az elhúzódó, nagy termékenység az

1750–1760-as évtizedekben elősegíthette annak a népességfeleslegnek kialakulását, amely hozzájárulhatott az 1770. évi kömlői kitelepüléshez. Ha ezt az értéksort görbére alkalmazzuk, még jobban világossá válik, hogy a termékenység erős csökkenése a század közepére későbbi életkorra tolódott.

IV. Házasságspecifikus termékenységi arányszám
Age-specific marital fertility rates

A magas termékenység még inkább szembevetendő a teljes házasságspecifikus termékenységi arányszám esetében, amely azt mutatja meg, hogy ha egy nő 15 éves korától 49 éves koráig házasságban élne, akkor ezalatt hány gyermeket szülne. Ez természetesen csak egy eszmei arány, hisz nem mindenki élt végig 49 éves koráig házasságban, nem mindenki házasodott meg, vagyis a valós családonkénti gyermekszám ennél általában kevesebb. Ez a arányszám inkább az összehasonlítást szolgálja, amelynek alapjául a mindenféle korlátozást tiltó hutterita közösség szolgál, ahol ez az érték 12 440 (Andorka 2001. 112). Andorka Rudolf módszertani írásában felhívta a figyelmet arra, hogy 8000-es érték alatt már esetleg kisebb arányú születéskorlátozásra, míg 6500 alatt már nagyarányú születéskorlátozásra utalhatnak az adatok (Andorka 1988. 48–49).

6. Teljes termékenységi arányszám
Total marital fertility rates

A házasságskötés ideje	Házasságspecifikus teljes termékenységi arányszám
1722–1749	10 405
1750–1769	10 910

Ezek mindenképpen rendkívül kimagasló értékek, főként a 15–19 éves korban házasságot kötött nők esetében. Ha az (1722) 1727–1769 közötti családlapokat egyben vizsgáljuk, a házas teljes termékenységi arányszám 10670, vagyis eszerint egy nőre átlagosan 10–11 szülés jutna. A nem nominális vizsgálatnál az 1760-as évtized 11,33 értékét leszámítva 8–9 születés jutott egy házasságkötésre az 1720–1750-es évtizedekben a születések és házasságok számának összevetése alapján. A valóságban a 72 családlapon szereplő gyerekszám arányát megvonva 1724–1769 között átlagosan 7,8 gyerek jutott egy nőre. Más hazai vizsgálatokkal is összevetettem ezeket a számokat (Andorka 2001. 112).

*7. Teljes termékenységi arányszám összehasonlító táblázata
(néhány magyarországi falu a 18. században)
Comparison of total marital fertility rates
(some Hungarian villages in the 18th century)*

Község	Házasságkötés éve	Teljes termékenységi arányszám	Átlagos született gyermekszám
Vajszló és Besence	1747–1790	8 040	6,8
Alsónyék	1760–1790	5 700	5,2
Sárpilis	1752–1790	9 000	7,5
Bakonya	1759–1779	6 845	6,2
Töttös	1759–1779	8 070	7,0
Pócsmegyer	1759–1790	7 280	4,8
Átány	1770–1779	7 990	5,3
Velem	1753–1793	8 955	n.a.
Rábakecöl	1764–1790	8 830	7,6
Pély	1722–1769	10 670	7,8
hutteriták		12 440	

A község tehát úgy tűnik, magas termékenységgel messze kiugrik az eddigi vizsgálatok közül. Természetesen a kisszámú családlap, a nők születésének sokszor a halálórási életkorból visszabecsült születési ideje azonban torzító tényező lehet. Ha a 20 és 49 éves életkor közötti teljes házas termékenység arányszámát (9020) veszem, akkor is kiemelkedik a többi vizsgálat közül (egyedül Rábakecöl mutat ebben az életkori intervallumban 1764–1789 között nagyobb értéket: 9205) (Andorka 1991. 140–141).

Érdemes megvizsgálni az egyes születések közötti intervallumot is. Ez ugyanis utalhat a hosszabb szoptatási időszakra, de akár a születéskorlátozás jelenlétére is. Pélyen ez egyáltalán nem tapasztalható. A táblázatban a családlapok átlagos gyermekszámát (7,8) alapul véve a 8. gyermek születéséig vizsgáltam az intervallumokat.

8. *Átlagos születési intervallumok*
Mean length of the intervals between births

Házasságkötés ideje	Intervallum (hónap)							
	ház. – 1.	1. – 2.	2. – 3.	3. – 4.	4. – 5.	5. – 6.	6. – 7.	7. – 8.
1727–1749	27	25	25	30	35	35	33	32
1750–1769	20	24	30	29	28	28	29	36

Bár az egyes évtizedek egymáshoz viszonyított értékei és az egyes születések közötti eltérések is erősen ingadozóak, az egész korszak átlagát tekintve jól látható, hogy általában 2–2,5 év telt el az egyes születések között. A közeli református Átányban a század végén kötött házasságoknál ez 2,5–3,5 év között, a dunántúli Óriszentpéter református közösségében pedig 3–3,5 év között mozgott (Andorka 1991. 138; Koltai 2003. 198). Véleményem szerint ez közrejátszhatott abban, hogy egy pélyi nő házassága során több gyermeknek adott életet. Éppen ezért nem egy családban fordult elő 10–11 gyermek is. A „csúcstartó” az 1728-ban házasságot kötött Kiss Vince és Kádár Katalin, akiknek 15 gyermekük született 1731–1757 között.

9. *Gyermekek száma*
Number of children

Házasságkötés éve	Családlapok száma	Szült gyermekek száma															Átlagos gyermekszám	
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		15
1722–1749	31	2					1	2	4	6	5	7	3				1	8,3
1750–1769	41	1	1	2	3		3	1	7	6	3	4	7	1	2			7,7

Végezetül érdemes megnézni az utolsó szülések átlagos életkorát. Ebben az esetben csak azokat a nőket vizsgáltam meg, akik 49 éves korukig házasságban éltek.

10. *Az utolsó szülés életkorának átlaga*
Mean age of the mothers at last child birth

	1722–1739	1740–1759	1760–1769
Utolsó szülés életkora	44	42	42

Bár valamelyest csökkent az átlag életkor a század közepére, a 18. század utolsó harmadáig jellemzően még 40 éves életkor fölött született az utolsó gyermek.

Összességében elmondható a termékenység vizsgálata nyomán, hogy a pélyiek körében a születéskorlátozás semmilyen formája nem tapasztalható a 18. század nagy részében, ezáltal kiemelkedően magas termékenységi arányszámokat produkáltak.

5. *Házasságkötések*

Az előző fejezetben már láthattuk az egy házasságra jutó születéseknél, hogy a század nagy részében erősen ingadozott évtizedről-évtizedre a házasságkötések száma,

általában 55–70 között mozgott, majd a század utolsó évtizedére nőtt 82-re. A termékenység vizsgálatához kapcsolódóan fontos a nők átlagos házasságkötési életkora is. Ez az egész században 20 év alatti Pélyen, igaz, lassan emelkedő mértékben.

11. Az első házasságkötés átlagos életkora, Pély
Mean age at first marriage, Pély

Évtizedek	Férfiak	Nők
1722–1739	26	17
1740–1749	22	17
1750–1759	23	18
1760–1769	23	18
1770–1779	22	18
1780–1789	22	19
1790–1799	23	19

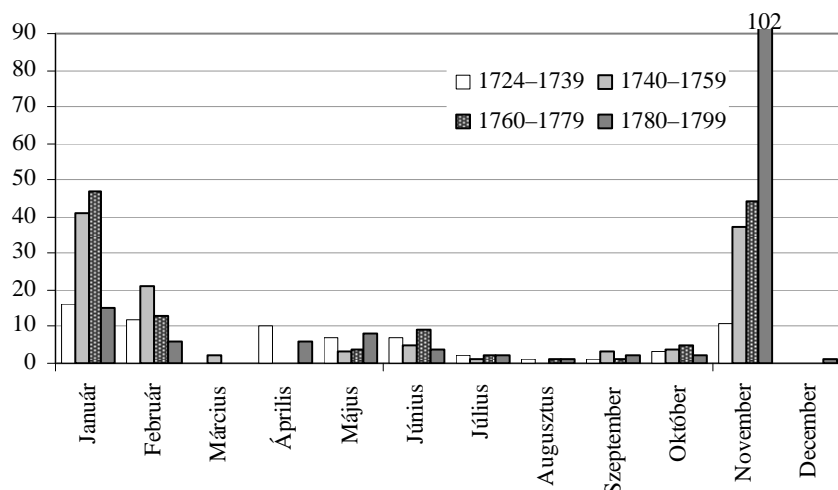
A férfiak első időszakra mért magasabb életkora valószínűleg abból következik, hogy a halálozási életkorból lett visszabecsülve. A század további szakaszában 22–23 éves korban házasodtak általában. A nők esetében viszont egy lassú, de folyamatos növekedés tapasztalható. A század közepéig átlagban 17 éves korukban házasodtak, majd ez a század utolsó két évtizedére 19 éves korra nőtt.

A 18. század folyamán 118 özvegy kötött házasságot Pélyen, 57 nő és 61 férfi. Mindenképpen érdekes megfigyelni, hogy az özvegy férfiak nagy része (68,85%) özvegyasszonyt választott új házastársául, és mindössze 31,15%-uk választott hajadon leányt.

12. Özvegyházasságok családi állapot szerinti bontásban
Remarriages by family status

Férfi/nő	Özvegy	Hajadon	Összesen
Özvegy	42	19	61
Nőtlen	6		
Ismeretlen	9		
Összesen	57		

A század során – hasonlóan a születésekhez – a házasságkötések időpontja is változott. A két legkiemelkedőbb hónap a január és a november volt, a század végéig az év első hónapja mindig valamivel népszerűbb volt. A század utolsó két évtizedében azonban egyértelművé vált a november népszerűsége.

V. Házasságkötések szezonálitása
Seasonal distribution of marriages by period

Márciusban a húsvéti időszak, decemberben pedig az adventi időszak miatt nem került sor esküvőkre a hagyományos tilalmak miatt. Az 1750-es évtizedben két márciusi házasság történt, mindkét esetben özvegyek házasodtak, ahogy az egyetlen, 1795-ben kötött decemberi esküvő esetében is, ahol a plébános külön fel is jegyezte, hogy püspöki engedéllyel, dispensációval kelt egybe a pár.

A bevezetőben is jeleztem, hogy a pélyi esketési anyakönyvek sokáig nem igen közöltek a házasulandók, a tanúk nevén, a családi állapoton és az esketés időpontján kívül további adatokat. 1779-ben szerepelt először olyan bejegyzés, ahol szerepelt a származási hely, az életkor és a menyasszony apjának neve. A származási hely közlése ezután általánossá vált, a menyasszony apjának nevét viszont csak 1793-tól kezdték feljegyezni, míg az életkor feltüntetése a 19. században kezdődött meg. Így a pélyi anyakönyvek vizsgálata meglehetősen szerény eredményekkel járt az endogámia és exogámia vizsgálata terén, éppen ezért a vizsgálatba igyekeztem minél szélesebb körben bevonni a környező egyházak anyakönyveit is. Ez alapján rajzolódott ki a következő „házasodási piac”:

13. Pély házassági piaca
Marriage relations of Pély

Települések	Pélyen kötött		Nem Pélyen kötött		Összesen
	Vőlegény	Menyasszony	Vőlegény	Menyasszony	
Alattyán	1	1			2
Besenyőtelek	1				1
Boconád	2				2
Eperjes	1				1
Erdőtelek	2			1	3
Hatvan	1				1
Heves	3			7	10
Hevesvezekény	3			3	6
Jászsószentgyörgy	2				2
Jászapáti	3	2	2	22	29
Jáskisér	1				1
Jászladány	1	2	1	8	12
Kál				2	2
Kisköre	4		2	1	7
Kömlő	4	1	1	1	7
Mezőszemere				1	1
Mezőtárkány		1			1
Sarud			1		1
Szentivány				1	1
Tarnaszentmiklós	10		1	16	27
Tiszanána	3			1	4
Tiszaroff		1			1
Tiszasüly	1			2	3
Törökszentmiklós				1	1
Várfenek	1			1	2
Visznek				1	1
	44	8	8	69	129

Összesen tehát 129 házasság esetében származott más településről az egyik fél, ez az összes házasság (464) 27,8%-a. A legkorábbi adat 1702-ből való Jászladányról, amikor Kazinczi Mátyás feleségül vette az özvegy Tóth Zsuzsanna asszonyt. További 62 házasságkötés esetében a névanyag ismeretében feltételezhető az exogám házasság, ezzel együtt már a házasságkötések 41,16%-a lenne exogám. Jól látható az az általános szokás is, hogy az esküvő a lányos háznál történt, így a más településről származó menyasszony esetében helyben volt az esküvő, míg a pélyi lányokért Pélyre jöttek férjüket nőül. Szembetűnőek azok a fontosabb helységek, amelyek leggyakrabban szerepelnek a listán. A legkiugróbb Jászapáti (29 eset) és Tarnaszentmiklós (27) eset. Ettől valamivel elmarad Jászladány (12) és Heves (10). Utóbbi, bár közeli mezőváros volt, alighanem azért szerepel csak ilyen kevés esetszámmal, mert anyakönyveinek, közte az esketési is, az 1760-as évtizedektől a 19. század első évtizedeiig tartó szakasza a II. világháború során elpusztult. Véleményem szerint legalább Tarnaszentmiklós esetszámának közelében lehetett a hevesi exogámia aránya. Ezt esetleg a 19. századi adatok tükrében lehet majd még pontosítani. Tarnaszentmiklós esetében további kérdés, és

újabb aprólékos, már a történeti demográfia tárgykörén túlmutató kutatásoknak kellene azt tisztáznia, hogy a jórészt pélyiek által benépesített egykori puszta új lakói közül kik házasodtak pélyiekkel: az első pélyi telepések leszármazottai, vagy a máshonnan beköltöztek. Szintén érdekes kérdés lenne a jászsági települések vizsgálata: vajon az 1745. évi redemptio után kötött nagyszámú házasság idején a pélyiek a jászsági társadalom mely rétegeivel kötöttek házasságot, a Jászság megváltásában résztvevő redemptus, vagy az abban részt nem vállaló irredemptus családokkal? Ezt szintén már a társadalomtörténet más irányzatainak kellene megválaszolnia. Jászladány esete azért is érdekes még a viszonylag magas, 12 esetszámmal, mert nem volt közeli település. Talán az lehet a háttérben, hogy a legközelebbi, szomszédos jász település, Jászkisér református volt. A táblázat térképre vetítése sem lenne haszontalan. A legtávolabbi lokalizálható származási hely a Sáros megyei Eperjes volt, ahonnan Jancsó Tamás cipésmester érkezett a század utolsó évtizedében a községbe, ahol aztán három évtizeden keresztül harangozóként is működött. Bár származási helyét az anyakönyv nem tartotta fent, az 1819. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv azonban mint harangozó, külön foglalkozott személyével.⁸

Az is kiderül ugyanakkor, hogy Pélyen 50 olyan házasság volt, ahol valamelyik fél nem pélyi volt, ez az összes házasság (464) 11%-a, ez azonban még magasabb arány lehet, ha figyelembe vesszük az esketési anyakönyv már többször jelzett adathiányát.

6. Halandóság

A pélyi halotti anyakönyvek a halott nevét, életkorát, a halálozás dátumát közlik csak a 18. században, a halálokokat csak egészen különleges esetekben tüntette fel a plébános. Ezek a feljegyzések is csak az utolsó másfél évtizedben tűntek fel: vízbefúlás, szárazmalom által összetört gyermek, lóról való leesés, csupán egy esetben jegyezték fel himlőt és gyermekágyi halált. Bizonyos az alulregisztráltság is, amit főként azok az esetek mutatnak, amikor ugyanolyan keresztnévet kap egy gyermek, noha hasonló nevű testvérének halálozása hiányzik.

Évtizedes bontásokban vizsgáltam a halálozások számának alakulását, nemek szerinti bontásban.

⁸ MOL Filmtár 21958 doboz – Egri Érseki Levéltár, Canonicae Visitationes 1819.

14. Halálozások száma
Death numbers

Időszak	Férfiak	Nők	Összesen
1726–1729	14	10	24
1730–1739	79	60	139
1740–1749	69	58	127
1750–1759	95	77	172
1760–1769	118	129	247
1770–1779	122	113	235
1780–1789	157	146	303
1790–1799	153	142	295

A férfi halottak száma általában felülmúlta a nők halálozási arányát, ez alól csak az 1760-as évtized a kivétel. Az első, csonka évtizedet figyelmen kívül hagyva azt tapasztaljuk, hogy az 1730-as évekhez képest némileg csökken az 1740-es évek halálozási aránya, majd a század utolsó harmadáig nő. Az 1770-es években ismét kis csökkenés következett be, amit az 1780-as évek kiugró halálozási aránya követett, amitől csak csekély mértékben csökkent az évszázad utolsó évtizede. Ennek a tendenciának a hátterében a kiemelkedő halálozásokat hozó esztendőök állnak. Ezek vizsgálatához két értéket vettem figyelembe. Egyfelől megszámláltam az egyes évtizedeken belül azokat a magasabb halandóságú éveket, amelyek értéke meghaladta az adott évtized halálozási átlagát. Másfelől külön kiemeltem azokat az esztendőket, amelyekben az egész évszázad halálozási átlagának másfélszeresére ($21,12 \times 1,5 = 31,68$), vagy azt meghaladó értékre nőtt a halottak száma.

15. Halandósági válságok
Mortality crisis years

Időszak	Évtizedes halálozási átlag	Magas halandóságú évek	Átlagos halálozás 1,5 szeresét elérő évek
1730–1739	13,9	6	
1740–1749	12,8	4	
1750–1759	19,0	5	1758
1760–1769	24,7	4	1766, 1768, 1769
1770–1779	23,6	4	
1780–1789	30,3	5	1780, 1783, 1789
1790–1799	29,5	4	1793, 1794, 1799

Az első csonka évtizedet (1726–1729) kihagytam a vizsgálatból, de még az 1730-as évek is meglehetősen alulregisztráltak tekinthetők, különösen 1733, amikor az év első felében nem volt anyakönyvezés. Valószínűleg emiatt is lett ebben az évtizedben a legtöbb magas halandóságú év, vagyis az évtized átlagához mérten kiemelkedő esztendő. Az 1739–1740. évi pestisjárvány elkerülte Pélyt (6, ill. 8 halott lett anyakönyvezve), miközben a Tisza túlsópartján dühöngött a járvány, a vármegye meg is tiltotta a tiszai

halászatot, a két partszakasz halászáinak érintkezését.⁹ A további évtizedekben 4–5 év körül mozgott a magas halandóságú évek száma, vagyis átlagosan 2 évente történt nagyobb számú halálozás. Jobban áttekinthető ezért az évszázados átlaghoz mérten kiemelkedő évek sora. Jól látszik, hogy az 1750-es évek végén következett be az első ilyen esztendő, míg az 1770-es évtizedben nem volt krízis. Ez utóbbival magyarázható az 1770-es évtized kissé visszaeső halálozási száma. Ugyanakkor a század második felében három évtizedben is előfordult 3–3 ilyen válságos esztendő. Külön is megvizsgáltam ezeknek az éveknak a halálozási, születési számát és a természetes szaporodás mértékét.

16. A halandósági válság éveinek népmozgalmi adatai
Population movement in mortality crisis years

Legmagasabb halandóságú évek	Születés	Halálozás	Term. szap.
1758	31	35	–4
1766	44	38	6
1768	38	35	3
1769	32	32	0
1780	61	41	20
1783	53	44	9
1789	37	53	–16
1793	40	38	2
1794	54	46	8
1799	63	54	9

A legsúlyosabb válságos években a születések aránya volt rendkívül alacsony. 1758-ban 25%-os csökkenés volt a születésekben az előző évhez képest, míg a halálozások száma 94%-os növekedést mutat. A következő évben, 1759-re újabb 10%-kal csökkent a születések száma, de a halálozások száma is csökkent körülbelül ugyanennyivel, így az évszázados halálozási átlagot sem érte el, noha a természetes szaporodás rendkívül alacsony volt, 2 fő. 1760-ban pedig igyekezett a lakosság kiigazítani az előző évek hanyatlását, 36 fő volt a természetes szaporulat (a halálozás ugyanis majd felére esett vissza, míg a születések száma megduplázódott). 1766-ban az évtizedes átlagnak (44,2) megfelelő születésszám mellett megnövekedett a halálozások száma, ami mind az évtized átlagát (24,7), mind a század átlagát felülmúlta. 1767-ben ezt ismét egy fordított év követte (magas születésszám, alacsony halálozás), 34 fős természetes szaporulattal. 1768–1769-ben viszont az évtized átlagát alulmúló, alacsony születésszámot kiegyenlített a halálozás aránya, hogy 1770-ben ismét egy kiigazító év következzen 26 fős természetes népszaporulattal. Az 1770-es évtizedben a halálozások aránya rendre alatta

⁹ Heves Megyei Levéltár IV-1/a/17. pag. 179. (MOL Filmtár 10676 doboz) A sarudiak nevében íródott kötelezvényben az elöljárók megígérték, hogy halászcsonakjaik őrzésére, kiadására külön csónakbírót választanak, aki a községgel együtt személyesen is felelős hat-száz forintnyi büntetés terhe mellett azért, hogy a sarudiak a halkereskedőkön kívül mást nem szállítanak át a Tiszán, és a túlparton sem szállnak ki.

maradt a születések számának és az évszázad átlagának, viszont 1771–1774 között és 1776-ban az előző évtized, és az 1770-es évtized születési átlagát is alulmúló esetszám volt, így 1776-ban mindössze 5 fő volt a növekedés, amit egy kiigazító esztendő követett (34 fős növekedés).

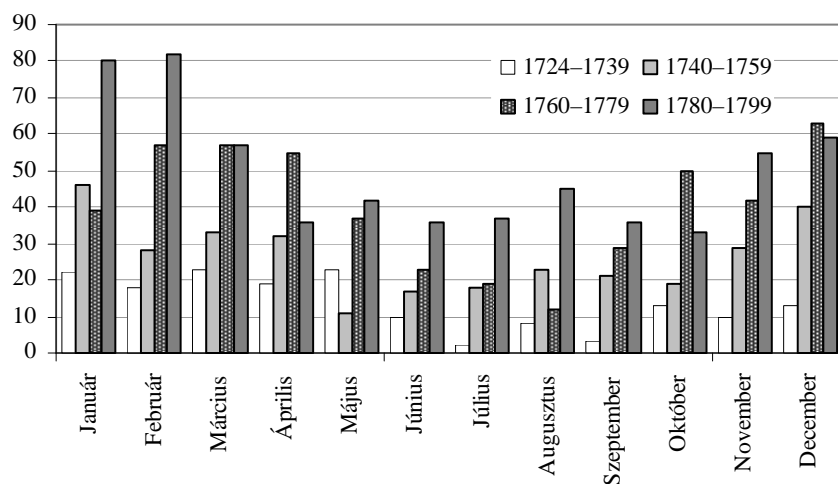
A század két utolsó évtizede három-három válságos esztendőt hozott. Ezek között azonban 1780 és 1799 azért is eltérő, mert ebben a két esztendőben volt a század két legmagasabb születési száma. 1780-ban a halottak évszázados halálozási átlagot meghaladó száma ellenére így is 20 fős természetes növekedést regisztrálhatunk. 1782–1783 azonban ismét válságosabb időszak volt. 1782-ben a halálozások száma megkétszereződött az előző esztendőhöz képest (de nem érte el az évszázados átlagot), míg a születések száma stagnált. 1783-ra ismét tovább nőtt a halálozások száma, másfélszeresére az 1782. esztendőhöz képest, míg a születések száma is nőtt ugyan, de csekélyebb mértékben.

Kétségkívül a 18. század legsúlyosabb halandósági válságát az 1789. év hozta, a maga 16 fős csökkenésével. Ebben az évben a halálozások száma majdnem megháromszorozódott (294%-os növekedés), míg a születések száma az 1770-es évtized elejére süllyedt vissza. A következő évben, 1790-ben a halálozások száma ismét visszatért az 1788-as szintre, míg a születések száma némileg nőtt. 1793-ban a születések száma ismét visszaesett, míg a halálozások száma nőtt, s bár 1794-ben a születések száma visszaállt az átlagos szintre, azt követte a halálozások növekvő száma is.

Az egyes magas halandóságú évek (különösen 1758, 1768–1769, 1789, 1793, amikor a születésszám is lecsökkent) okait nehéz megállapítani az anyakönyv hiányos adatközlése miatt. Esetenként bizonyos országos jellegű járványok vagy időjárási szélsőségek kapcsolhatók az egyes évekhez. 1757-ben például nagy területre kiterjedő aszály volt, ehhez éhínség is kapcsolódott, 1768-ban szintén aszály volt. 1789–1790 folyamán országos aszály és éhínség, éhhalál volt, 1793-ban is több régiót érintett az aszály (Gunst 1984. 441). Az 1780-as évek klímaromlása Magyarországot is elérte, hűvös és csapadékos tavaszokat hozott (Rác 1995. 505). De 1783-ban például országos vörhenyjárvány pusztított, akár ez is állhat a magas pélyi halandóság hátterében (Benda 2000. 155).

1789-ben azonban a jelentősebb pélyi népességcsökkenés hátterében is feltehetően az időjárási körülmények okozta rossz termés és az ahhoz kapcsolódó éhínség állhatott. Az év júniusában egy gyöngyösi híradás szerint a lakosság egy előző évben meghalt, boszorkánynak tartott asszony holttestét akarta kiásni és elégetni, mert őt okolták a térséget sújtó rendkívüli szárazság miatt (Réthly 1970. 362). Jellemző adat 1789-re, hogy ekkor egy közel tízezer községre kiterjedő vizsgálat azt mutatta ki, hogy a főbb terményekből (búza, rozs, kukorica stb.) a települések több mint felénél rossz volt a termés. 1791–1794 között sorozatos aszály sújtotta az országot, 1793–1794-ben olyan szárazság volt, hogy a Tisza mentén a gázlókon lábbal is át lehetett kelni, az ennek nyomán kipattant éhínség az 1795. évi aratásig elhúzódott (Gunst 1984. 443). Egy-egy válságos esztendő kihatással lehetett a házasságkötések számának alakulására is, legalábbis 1789 és 1794 példája ezt mutatja. A házasságok száma évről évre ingadozó volt, 1789-ben mindössze két esküvőre, míg 1794-ben is csupán kettőre került sor Pélyen.

Érdeemes megvizsgálni azt is, hogy a század során hogyan változott a halálozás szezonális és korosztályi hangsúlya.

VI. Halálozások szezonálitása
Seasonal distribution of deaths

A halálozások szezonálitását mutató táblázatból kitűnik, hogy a nyári hónapokban, júniustól szeptemberig nagyon alacsony volt az egész évszázadban a halálozások száma, míg legtöbbször a december–március közötti időszakban hunytak el. Az egyes évtizedeken belül ugyan vannak kisebb-nagyobb eltolódások, de alapjában mindig hasonló tendencia mutatkozik. Ebből a szempontból külön is megvizsgáltam a tíz, fentebb tárgyalt esztendőt.

17. Halálozások szezonálitása a válságos években
Seasonal distribution of deaths in mortality crisis years

	1758	1766	1768	1769	1780	1783	1789	1793	1794	1799
Január	4	0	1	7	13	7	5	4	7	24
Február	2	3	4	0	9	8	2	9	1	6
Március	2	1	2	2	7	6	2	2	1	3
Április	3	1	4	2	1	4	5	2	2	3
Május	1	0	1	1	1	4	12	2	2	1
Június	3	0	1	0	2	3	4	0	3	3
Július	0	0	2	3	0	0	2	2	3	2
Augusztus	5	0	1	0	3	1	6	3	3	4
Szeptember	0	0	3	2	2	4	2	1	1	1
Október	2	4	7	6	0	0	5	4	4	1
November	7	15	3	2	2	4	7	2	14	2
December	6	14	6	7	1	3	1	7	5	4
Összesen	35	38	35	32	41	44	53	38	46	54

Egyes esztendők rendkívül kiegyenlített adatsort mutatnak, de néhány év adataiból levonhatók bizonyos következtetések. 1766-ban szembetűnő a május–szeptember időszak halálozás nélkülisége, ez talán anyakönyvi alulregisztráltságot jelezhet, viszont a november és december kiugró adatai alighanem egy ismeretlen járványt valószínűsítenek. November 10. és december 15. között aratott a halál, főként az 1–4 év közötti gyermekek körében. 1780. január–március között is főként a kisgyermeket sújtotta a halálozás, főként január közepétől március közepéig tartó időszakra sűrűsödve, talán ez is egy járványt jelezhet. 1789-ben a május kiugró értéke mögött talán az aratás előtti időszakra elfogyó élelmiszerkészletek miatt kialakuló éhínség, és/vagy ezzel összefüggésben egy gyors lefolyású betegség állhat, amely az eddigiekkel ellentétben inkább a 4–10 év közöttieket sújtotta. 1794. október 30. és december 2. között a 4 év alatti gyermekek és a csecsemők között szedte áldozatait feltehetőleg egy járványos betegség. 1799 első havában ismét ebből a korosztályból került ki a legtöbb halott. A 18. század során nem ismert olyan halandósági válság, amely inkább a felnőtt lakosságot érintette volna.

Az általános halandósági tendenciák Pélyen is megmutatkoztak, a 18. században a 4 év alattiak körében volt a legmagasabb a halandóság. Jól mutatja ezt az alábbi, életkor szerint rendezett, két évtizedes bontásban összeállított táblázat.

18. Halottak korösszetétele, (%)
Age structure of the dead, (%)

	1726–1739		1740–1759		1760–1779		1780–1799		Összesen
	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	
0–1 év	52	44	39	28	41	34	39	39	39
1–4 év	20	22	17	22	22	30	27	26	24
5–9 év	4	1	7	6	5	6	4	5	5
10–14 év	0	1	1	3	3	1	3	2	2
15–19 év	1	1	2	1	4	4	3	1	2
20–24 év	1	0	3	2	0	2	1	2	2
25–29 év	1	3	0	2	1	3	1	2	2
30–34 év	2	3	0	6	2	2	2	2	2
35–39 év	2	3	1	4	2	3	2	2	2
40–44 év	3	3	3	2	2	3	1	2	2
45–49 év	0	0	3	3	1	0	1	1	1
50 és idősebb	13	18	22	20	17	12	16	14	16
Esetszám	93	68	152	127	242	237	304	290	1513

A csecsemőhalandóság volt tehát a legmagasabb (39%) az egész évszázad során, ezt az 1–4 éves korosztály követte (24%), majd az 50 év feletti korosztály körében volt magas halandóság (16%). A 10–20 évesek körében viszont a többi korosztályhoz hasonló mértékű volt a halálozás aránya. Ez részben következhet a halotti anyakönyvbe feljegyzett életkorok megközelítő értékéből is, de véleményem szerint az arányokat a halálozási életkorok pontosítása nem módosítaná jelentősen. A későbbi, 19. századra kiterjedő vizsgálatok esetén érdemes lesz viszont a korosztályokat tovább bontani, vizsgálni a javuló életkörülmények feltárása érdekében, hisz a részletesebb elemzések az 50 év feletti korosztály esetében mutathatnak majd az egyre kitolódó halálozási

életkorra, a csecsemőhalandóság és a születésszámok összevetése pedig esetleg jelezheti a csecsemőhalálozás mértékének csökkenését.

6. A két kitelepülés

1751. szeptember 11-én Kálmán János egri kanonok, a káptalan dékánja megállapodott néhány pélyi gazdával¹⁰, hogy 1752. Szent György napjától kezdve tizenöt, vagy ha többen megférnek, akkor nagyobb számú gazda is költözhet Szentmiklós-pusztára.¹¹ A következő évtized anyakönyvi bejegyzései azt mutatják, hogy máshonnan is érkeztek gazdák, illetve az első telepes családokat újabb pélyiek is követték. Ez viszont azt is jelenti, hogy nehezebb összeállítani a Pélyről Tarnaszentmiklóstra költözők listáját. Az is bonyolítja az első telepesek megismerését, hogy bár Tarnaszentmiklósnak már igen korán, 1757-től külön anyakönyvet kezdtek vezetni (bár 1780-ig Pély leányegyháza volt), sok esetben anyakönyvezték a szentmiklósiakat még mindig a pélyi anyakönyvbe. A káptalannal szerződésre lépő első hat családfő mellett tizennégy másik házaspárt tudtam elkülöníteni, akik 1752–1757 között Tarnaszentmiklóstra érkeztek. Az összesen 20 pélyi származású házaspár és a velük az új községbe érkező családtagok összesen mintegy 88 személyt tettek ki. 1746-ban Pély lakossága 549 fő volt az egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint. Az 1746 utáni évek természetes növekedését¹² figyelembe véve 1752 elejére a népesség száma 650 körül is mozoghatott. 550–650 fős lakosságra számítva a Tarnaszentmiklóstra elköltözők a pélyi népesség 13,5–16%-át teheték ki.

A telepítési szerződésből és az anyakönyvből megismert házaspárokon kívül összeírt telepesek között volt a pár hónapos csecsemőtől a 22 esztendő legény fivérig új lakos. Természetesen csak megközelítőleg adható meg az a népességszám, amely elhagyta Pélyt. Egyrészt a halotti anyakönyvezés alulregisztráltsága miatt a szülőkkel elköltöző gyermekek száma is csökkenhet, másrészt esetlegesen az új telepesekkel együtt elköltöző idős szülőket, fiatalabb testvéreket, rokonokat csak a tarnaszentmiklósi anyakönyvek további vizsgálatával lehetne felkutatni.¹³ Tarnaszentmiklóstra természetesen a közeli településekről is érkeztek újabb lakosok (pl. Csász, Hevesvezekény), esetlegesen vizsgálható lenne, hogy milyen társadalmi környezetből érkeztek az új telepesek, és hogyan alakult ki az új falu közössége az első évtizedekben, rokoni és komasági szálakkal.

Eszterházy Károly egri püspök 1770-ben meghirdette a püspökség birtokában lévő Kömlő pusztá betelepítését, amire hamarosan 23 községből 95 telepes jelentkezett. Pélyről jelentkezett a legtöbb személy, összesen 24 családfő¹⁴ (Bakó 1994. 183–184). A

¹⁰ Nagy János, Kiss Péter, Tóth Márton, Tóth Mátyás, Töröcsik András, Szécsi Orbán.

¹¹ HML XII-2/b/28. Nr. 13. Div. 4. Fasc. 2. Fr. 7.

¹² 1746–1751 között a természetes növekedés: 104 fő.

¹³ Még az 1760-as évtizedből is vannak adatok újabb átköltöző pélyi családokról, például a nemes Kalmár családból Kalmár Ferenc Tarnaszentmiklóson lett tanító, ekkor gyermekeivel, családjával odaköltözött.

¹⁴ A telepeslistát, illetve az 1770. március 20-án a telepesek számára kiadott szerződést ld.: Bakó 1994, 201–204. Az átköltözés valamikor 1770 tavaszán–nyarán zajlott le, mert az egyik pélyi származású telepes házaspárnak (Kádár Tamás és Magyar Anna) 1770. július elején még Pélyen született meg egy gyermeke.

kömlői anyakönyvek segítségével még további hat pélyi származású családfőt tudtunk azonosítani, akik közül kettő nem szerepel a telepítési listán, a másik négy pedig viszneki (2 fő), jászdózsai és hevesi származásúként volt feltüntetve. Összesen tehát 30 pélyi telepescsalád érkezett Kömlőre, az ő családlapjaikat is elkészítettem, így meg lehetett állapítani, hogy 128 személy hagyta el ekkor Pélyt. Természetesen ez a szám változhat, főként a telepes családok gyermekei halálkozásának, keresztelésének esetleges alulanyakönyvezettsége miatt. 1766-ban 643 fő volt Pély lakossága, ami a következő évek természetes növekedését¹⁵ figyelembe véve 1770 elején 686 fő körül mozgott. 640–690 főre számolva 1770-ben a lakosság 18,5–20%-a költözött el.

A kömlői anyakönyveket is részletesebben vizsgáltam, hogy az áttelepülők életkorát minél nagyobb számban tudjam meghatározni. A 128 személyből 113-nál sikerült meghatározni az életkort, ami 18 éves átlagéletkort eredményezett. Az egyes korosztályokat vizsgálva így alakult a Pélyről Kömlőre települők aránya:

19. A kömlői telepesek korösszetétele
Age structure of the settlers to Kömlő

Korosztály	Férfi	Nő	Összesen
0–1 év	4	3	7
1–4 év	15	5	20
5–9 év	13	14	27
10–14 év	3	4	7
15–19 év	6	2	8
20–24 év	2	5	7
25–29 év	4	2	6
30–34 év	4	5	9
35–39 év	7	3	10
40–44 év	2	2	4
45–49 év	3	1	4
50–54 év	1	0	1
55–59 év	2	0	2
60 év felett	1	0	1
Összesen	67	46	113

A telepesek többsége tehát a 30-as éveiben járó házaspárokból és 10 év alatti gyermekeikből tevődött össze. 50 felett kevesen költöztek már az új faluba, a legidősebb telepes, körülbelül 60 esztendőes Kiss Vince is feltehetően három felnőtt fiát követve Kömlőre. Sajnos, adóösszeírások hiányában nehezen meghatározható, hogy milyen vagyoni helyzetben voltak, mekkora telekkel, földdel bírtak a Pélyt 1770-ben elhagyó lakosok. Az is felmerülhet kérdésként, hogy az előző fejezetben tárgyalt 1768–1769. évi halandósági válságnak volt-e valamilyen olyan vetülete, amely motiválhatta a jelentős elvándorlást Pélyről. 1766–1775 között a pélyi népességszám stagnált (643 és 645 fő), a két adat között eltelt egy évtized alatt a természetes szaporodás mértéke (116 fő) pedig lényegében csak a kömlői elvándorlást tudta kiegyenlíteni. Az 1775–1785 közötti mintegy 200 fős pélyi népességszám-növekedés (645-ről 853-ra) pedig mindenképpen

¹⁵ 1766–1769-ben 43 fő.

szembetűnő adat, tekintve, hogy a Kömlőre elköltözők jelentős része ebben a korban lépett volna be a termékeny időszakába.

Annyi bizonyos, hogy a két faluközösség között a kapcsolat nem szakadt meg a továbbiakban sem, például a pélyi születésű Kácsor-ikrek, Ádám és Pál pár évvel később visszatértek szülőfalujukba megházasodni, de néhány előzvegyült telepes szintén Pélyről hozott új feleséget magának. A kömlői házassági anyakönyvek¹⁶ azt mutatják, hogy a pélyi telepesek egymás között is házasodtak, illetve a tarnaszentmiklósi származású telepesekkel is rokon kapcsolatokat alakítottak ki. Ugyanis néhány olyan család is érkezett Kömlőre Tarnaszentmiklósról, akik a község 1751–1752. évi betelepítésekor Pélyről származtak el.¹⁷ Az egyes községekből érkező családok között kialakuló rokon kapcsolatokat olyan szempontból is vizsgálhatók lennének a továbbiakban, hogy megfogható-e valamilyen közösségen belül elkülönülő tendencia a származáshely szerint.¹⁸

7. Összegzés

A pélyi népesedési folyamatokra irányuló vizsgálatom az anyakönyvek további, 19. századi részének feldolgozása nélkül természetesen nem teljes, azonban néhány fontosabb megállapítás így is tehető. A születéskorlátozás bármilyen formája, jelenléte teljeséggel kizárható. A kiemelkedően magas termékenység több okra is visszavezethető. Egyfelől említhető a nők korai házasságkötési életkora, másrészt a viszonylag alacsony, születések közötti időintervallum, valamint a termékenység tartós, 40 éves kor fölé való kitolódása. A 18. század általános demográfiai tendenciáihoz hasonlóan itt is magas a csecsemőhalandóság, de nem volt tapasztalható kimagasló halandósági válság, az csak a század utolsó két évtizedére sűrűsödött. A házasságkötések között az exogámia aránya bizonytalan (27–41% között), de annak földrajzi vetülete jól látszik: főként Heves mezőváros és környéke, valamint a Jászság volt a házassági piac területe, míg a poroszlói Tisza-táj községei kevésbé szerepelnek. Ennek okai egyértelműen a felekezeti különbözőségekre vezethetők vissza, hisz a katolikus Pély egyfajta sziget volt a kiszéreg református falvai és a szintén református Jászkisér között. Azonban ez a kép a 18. század végére fokozatosan megváltozott, már nem volt ennyire egyértelmű a felekezeti térkép, ebben nagy szerepe volt egyfajta „ellenreformációs telepítéspolitika” öt állomásának:

¹⁶ A kömlői lakosokat 1776-ig Tiszanánán anyakönyvezték, majd azután önálló plébánia alakult a községben, ld.: MOL Filmtár A1182 (Kömlő), A1211 (Tiszanána).

¹⁷ Példaként említhető Csáti György, aki az 1740-es évtizedben még Pélyen élt feleségével, majd Tarnaszentmiklósról költözött, idős korában pedig a kömlői telepesek között tűnt fel családjával. A Szécsi család egyik ága szintén Pélyről költözött Tarnaszentmiklósról, a pélyi születésű Szécsi István gyermekkorában még szüleivel Tarnaszentmiklósról, majd legénykorában Kömlőre került, ahol feleségül vette a pélyi származású Kalmár Katalint, és ott alapítottak családot. De van példa ellentétes irányú migrációra is: a Jászládányból Kömlőre települő Nyizsnyánszky Márton pár év kömlői tartózkodást követően családjával Pélyre költözött, feltételezhetően ottani rokonaihoz.

¹⁸ Ráadásul a közösségen belül feltehetőleg vezetőknak számító első telepesek közül számosan nagy kort éltek meg, Kádár János 87 évesen, a telepítés után majdnem fél évszázaddal 1816-ban, Balyi Gergelyné Csik Anna pedig szinte mindenkit, még a gyermekként Kömlőre kerülőket is túlélve 93 évesen, 1831-ben hunyt el.

Sarud (reformátusok elűzése; 1739–1746), Kisköre (reformátusok elűzése; 1746), Tarnaszentmiklós (puszta benépesítése; 1752), Kömlő (puszta benépesítése; 1770), Tiszanána (reformátusok elűzése; 1771). Ebben a folyamatban két ponton ragadható meg Pély katolikus lakosságának szerepe, a két puszta, Tarnaszentmiklós és Kömlő benépesítése idején vállaltak a lakosságszámhoz viszonyítva nagy mértékű (10% feletti) szerepet.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy egy felekezeti jellemzők mentén eltérő demográfiai viselkedésmintával is számolhatunk. Andorka Rudolf vizsgálatai a Pélytől 18 km-re fekvő, a Heves melletti Átányra vonatkozóan alacsonyabb termékenységet, a nőknél magasabb házasságkötési életkort, nagyobb születésközi időintervallumokat és kisebb átlagos gyermekszámot mutatnak (Andorka 1991). Az ország másik felén fekvő, Zala megyei Óriszentpéter református közösségének lélekszámát és demográfiai jellemzőit vizsgálva Koltai Gábor is hasonló következtetést vont le (Koltai 2003. 186). Összességében tehát ez az eltérő demográfiai viselkedésminta is szerepet játszhatott hosszútávon a poroszlói Tisza-táj felekezeti arányainak eltolódásában.

Természetesen a vizsgálat csak a demográfiai jellemzőket kutatta, nem terjedhetett ki a társadalmi, gazdasági háttérre, a két nagyarányú kitelepülés okainak és hatásainak részletes bemutatására. A közösségi mentalitás további rétegeinek felfejtéséhez a demográfiai elemzés csupán egy adalék, annak további kutatásához újabb levéltári források bevonására, a regionális folyamatok mélyebb elemzésére is szükség lenne.

FORRÁSOK

EÉL Archivum Vetus 474.

HML XII-2/b Nagypréposti iratok Nr. 13. Div. 4. Fasc. 2. Fr. 7.

MOL Filmtár

1687 – Egri Érseki Levéltár, Canonica Visitationes 1746

10676 – Heves és Külső-Szolnok vármegye közgyűlési jegyzőkönyvei

21958 – Egri Érseki Levéltár, Canonica Visitationes 1819

34536 – Heves és Külső-Szolnok vármegye adóösszeírásai 925, 928.

34555 – Heves és Külső-Szolnok vármegye adóösszeírásai 560.

IRODALOM

Andorka Rudolf (1988): *A családrekonstrukciós vizsgálat módszerei*. (KSH NKI Történeti Demográfiai Füzetek 4.), KSH NKI, Budapest.

Andorka Rudolf (1991): Egy „igazi” magyar falu, Átány népesedésének története a XVIII–XIX. században. *Ethnographia* 102/1–2. 120–146.

Andorka (2001): *Gyermek, család, történelem. Történeti demográfiai tanulmányok*. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság – Századvég, Budapest.

Bakó Ferenc (1982): *A település, építkezés történeti, néprajzi kérdései és csoportalakító ereje a poroszlói Tisza-tájon*. In Balassa Iván – Újváry Zoltán (szerk.): *Néprajzi tanulmányok Dankó Imre tiszteletére*. Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, Debrecen, 35–67.

- Bakó (1994): Népi családtörténetek – lokális önismeret (Kömlő 1770–1957). *Agria – Az Egri Múzeum Évkönyve*. 181–205.
- Bél Máttyás (2001): *Heves megye ismertetése, 1730–1735*. Heves Megyei Levéltár, Eger.
- Benda Gyula (2000): A halálozás és halandóság Keszthelyen, 1747–1849. *KSH NKI Történelmi Demográfiai Évkönyve*, 122–165.
- Gunst Péter (1984): Az aszályok és a magyar állam (XVIII. század–1945). *Agrártörténelmi Szemle*, 26/3–4. 438–457.
- Koltai Gábor (2003): Óriszentpéter népesedési viszonyai, 1784–1895. A református egyházközség családrekonstrukciója. *KSH NKI Történelmi Demográfiai Évkönyve*, 179–235.
- Orosz Ernő (1906): *Heves- és a volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai*. Eger.
- Petercsák Tivadar (2001): *Tanulmányok Hevesről*. Heves Város Önkormányzata, Heves.
- P. Kovács Melinda (szerk.) (1998): *Heves és Külső-Szolnok megye, a Jászság és a Nagykunság (1773–1808)*. KSH, Budapest, 1998. (Magyarország Történelmi Helységnévtára 12.)
- Rácz Lajos (1995): A Kárpát-medence éghajlattörténete a kora újkor idején (1490–1800). A környezettörténelmi források feldolgozásának módszerei. *Történelmi Szemle*, 4. 487–507.
- Réthly Antal (1970): *Időjárás események és elemi csapások Magyarországon 1701–1800*. Akadémiai, Budapest.
- Soós Imre (1975): *Heves megye községei 1867-ig*. Heves Megyei Levéltár, Eger.
- Szakály Ferenc (1997): *Magyar intézmények a török hódoltságban*. MTA TTI, Budapest.

Tárgyszavak:

Történelmi demográfia
Településtörténet
Családrekonstrukció
18. századi népesedéstörténet

POPULATION OF PÉLY IN THE 18TH CENTURY

Abstract

Pély (Heves and Külső-Szolnok County, Hungary) was a Catholic village in a Calvinist neighbourhood in the 18th century. But by the end of the century the denominational composition of the microregion had entirely changed, and Roman Catholic population had become the majority. This process had five stages: three times the expulsion of the Calvinist residents was followed by the settlement of Catholics, two times de-

serted villages (1752 – Tarnaszentmiklós, 1770 – Kömlő) were resettled by Catholics. In these two resettlements the people of Pély had an important part. In 1752 20 families left Pély (abt. 13,5–16% of the population of Pély) for Tarnaszentmiklós, in 1770 30 families moved from Pély to Kömlő (abt. 18,5–20% of the population of Pély). This paper examines what kind of demographic conditions made those two extensive population-emissions possible.

Firstly the age-specific marital fertility rates of women and the total marital fertility rates as well show extremely high values, compared with any other Hungarian villages. In the background of these results women's low mean age at first marriage (17–19 years of age) can be found, as well as the very short mean intervals between births. At the same time, women remained fertile even above 40 years of age. The population of Pély didn't show any sign of birth control.

The analysis of marriages shows the marriage relations of Pély. In this respect, the village was connected with the nearby market town, Heves and its neighbourhood, and the privileged region of the Jászság. At the same time, the residents of Pély rarely married those of the neighbouring villages due to denominational differences. The new communities of Kömlő and Tarnaszentmiklós (both are close to Pély) also kept the connection with their place of origin, as the marriages show.

The characteristics of mortality were in line with the level and tendencies of the 18th century, which was characterized by high infant and child mortality. High, crisis mortality level appeared in 1758, 1769, 1789 – these years also brought high infant and child mortality. In the last two decades of the century there were six crisis years, when the mortality exceeded the one and a half-time value of the century's average.

These demographic conditions might probably be linked to denominational norms and values. At least in the nearby Calvinist village, Átány (examined by Rudolf Andorka in 1991) different demographic behaviour can be observed: lower fertility, later marriage, longer intervals between births. These demographic differences between Catholic and Calvinist communities also contribute to the explanation of the rapid change in denominational distribution.

MELLÉKLET

Pély népmozgalmi adatai évenként
Annual numbers of marriages, births, deaths, and natural population growth

Év	Házasság- kötés	Születés	Halálozás	Természetes szaporodás	Év	Házasság- kötés	Születés	Halálozás	Természetes szaporodás
1724		3			1762	5	44	21	23
1725		16			1763	1	43	19	24
1726		14	1	13	1764	2	51	19	32
1727	2	10	6	4	1765	6	40	21	19
1728	4	23	2	21	1766	8	44	38	6
1729	2	29	16	13	1767	8	52	18	34
1730	4	18	8	10	1768	4	38	35	3
1731	4	30	14	16	1769	13	32	32	0
1732	2	26	21	5	1770	4	52	26	26
1733	6	21	4	17	1771	7	33	20	13
1734	2	28	19	9	1772	5	37	23	14
1735	8	20	11	9	1773	7	38	29	9
1736	15	33	16	17	1774	6	39	28	11
1737	5	28	22	6	1775	8	49	22	27
1738	5	28	18	10	1776	7	33	28	5
1739	12	34	6	28	1777	10	57	23	34
1740	4	22	8	14	1778	9	46	22	24
1741	0	31	17	14	1779	7	41	15	26
1742	4	33	16	17	1780	5	61	41	20
1743	12	35	10	25	1781	14	42	15	27
1744	1	43	7	36	1782	2	42	30	12
1745	3	27	7	20	1783	13	53	44	9
1746	8	27	8	19	1784	5	51	31	20
1747	5	27	13	14	1785	7	41	18	23
1748	7	32	19	13	1786	5	52	31	21
1749	10	38	23	15	1787	3	44	22	22
1750	3	26	14	12	1788	11	46	18	28
1751	4	52	21	31	1789	2	37	53	-16
1752	10	31	28	3	1790	7	42	18	24
1753	4	35	21	14	1791	11	39	21	18
1754	11	31	9	22	1792	12	52	29	23
1755	7	25	13	12	1793	7	40	38	2
1756	1	31	5	26	1794	3	54	46	8
1757	8	42	18	24	1795	11	54	27	27
1758	4	31	35	-4	1796	8	50	10	40
1759	11	28	26	2	1797	9	49	22	27
1760	3	50	14	36	1798	8	51	30	21
1761	7	48	30	18	1799	6	63	54	9

